

Yttrande över Långtidsutredningen 2023 (SOU 2023:85 med bilagor) från Institutet för framtidsstudier

Institutet för Framtidsstudier (IFFS) presenterar här synpunkter på de förslag som framförs i Långtidsutredningen 2023 (SOU 2023:85 med bilagor).

Sammanfattningsvis, Institutet för framtidsstudier

- stöder förslaget att ge finanspolitiken en mer framskjuten roll inom den ekonomiska politiken
- avvisar förslagen om stabiliseringspolitiskt motiverade förändringar av budgetregelverket
- avvisar förslaget om en stabiliseringspolitisk nämnd
- stöder förslaget om en bättre samordning mellan finanspolitik och penningpolitik men menar att det finns effektivare sätt att nå detta mål än det föreslagna rådet
- stöder förslaget att Finanspolitiska rådet blir en myndighet under riksdagen och menar att Riksbanken i gengäld bör göras till en myndighet under regeringen
- stöder förslaget om ett mindre restriktivt mål för statsskuldens långsiktiga utveckling, samtidigt som kvaliteten på finanspolitiken kan ökas om man tydliggör hur det ökade utrymmet ska användas
- stöder förslaget om en mindre rigid tolkning av inflationsmålet.

Övergripande synpunkter

Historieskrivningen om nuvarande budgetregelverk och de motiv som låg bakom reformerna på 1990-talet är bristfällig (kap.10 och bil. 8). Detta får till konsekvens att motiveringarna för vissa av de föreslagna förändringarna blir felaktiga. De flesta av de diskuterade problemen kan lösas inom ramen för existerande institutioner.

Utredarna förordar på några ställen att tjänstemannaorgan ges politiskt inflytande, om än inte beslutsmyndighet. Detta är en riskabel väg att gå. Erfarenheten visar att tjänstemannaorgan som ges politiskt inflytande kommer att politiseras. Utredarna förordar (s. 317) viktiga förändringar i riksdagens budgetprocess som inte skulle förutsätta regelförändringar utan endast bygga på ändrad praxis. Detta har små förutsättningar att lyckas. En del av problemen i dagens riksdag beror på att etablerad praxis inte respekteras av alla riksdagens partier.

Penningpolitik och finanspolitik (främst kapitlen 5 och 7)

Såväl i huvudbetänkande som i bilagor beskrivs hur man inom den ekonomiska forskningen kommit att omvärdera både penningpolitikens och finanspolitikens förutsättningar och effekter. En del av svängningarna i synen på stabilisering och policy har dock varit mer uttalade i den akademiska världen än i policyorgan (bil.6, s. 16). Det bör påpekas att den prioritet som givits penningpolitiken under ett antal decennier inte är politiskt neutral utan återspeglar den politiskt motiverade förskjutning som ägt rum i många länder, med syfte att begränsa regeringars rörelseutrymme.

Penningpolitik

Utredarna anger flera skäl för att stärka finanspolitikens roll relativt penningpolitiken i utformningen av stabiliseringspolitiken.¹ Man nämner att styrräntan har slagit i sin nedre gräns, att så kallade kvantitativa lättnader har visat sig kostsamma och ineffektiva och att penningpolitiken inte längre bedöms ha de effekter som man tidigare räknat med.

Det finns emellertid en mer grundläggande invändning mot penningpolitiken, nämligen att den i sig är ett trubbigt och otillräckligt instrument för att påverka de variabler man avser att påverka. I den tidigare riksbankslagen nämndes endast inflationstakten som målvariabel, men i realiteten har bankens ledning tagit hänsyn också till andra variabler som kronans värde och hushållens skuldsättning. I den senaste versionen har nya mål tillkommit, nämligen ”att bidra till en balanserad utveckling av produktion och sysselsättning” (2 kap. 1§). För att uppnå flera mål disponerar man i praktiken endast en styrvariabel, nämligen styrräntan; från de kvantitativa lättnaderna kan bortses, eftersom man uppenbarligen inte haft kunskap om vilka effekter de egentligen får på ekonomin och vilka kostnader de betingar för staten.

En elementär matematisk sanning är att man för att lösa tre ekvationer (givna av de önskade värdena på målvariablerna) behöver minst tre obekanta. I

¹ S. 18-19, kap. 5 och 8 samt bilagorna 6 och 7.

ekonomisk litteratur brukar detta benämnas Tinbergens regel, men det rör sig alltså om en grundläggande matematisk sanning. Det går inte att realisera tre eller flera mål med en enda styrvariabel.

Till bilden hör att ändringar av styrräntan har effekter på inkomstfördelning och andra politiskt relevanta mål som det inte ankommer på en riksbanksledning att styra över.

Finanspolitik

Beträffande finanspolitiken konstaterar utredarna att de automatiska stabilisatorerna har försvagats sedan 1990-talet. Detta är dock ingen opåverkbar utveckling utan resultatet av en serie medvetna val att inte låta de sociala försäkringarna följa reallöneutvecklingen. En första naturlig åtgärd för att råda bot på försvagningen vore att förstärka de automatiska stabilisatorerna genom att förbättra pariteten mellan försäkringarna och reallönerna, exempelvis med det så kallade 80/80-riktmärket – att 80 procent av löntagarna ska ha en ersättning motsvarande 80 procent av lönen. Detta skulle reducera behovet av de tilläggsförsäkringar som har vuxit fram på basis av avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Utredarna förordar att man stärker stabilisatorerna med åtgärder som konjunkturberoende arbetslöshetsförsäkring och konjunkturanpassade transfereringar till kommunerna. Dessa förslag är väl motiverade. Det konstateras vidare i utredningen att finanspolitikens åtgärder tycks kunna ske snabbare än man tidigare har trott. Om man dessutom bestämmer sig för att använda finanspolitiken mer aktivt, kan man skapa en infrastruktur med korta ledtider genom väl analyserade och förberedda åtgärder, särskilda rutiner i riksdagens behandling av förslagen osv.

Viktigare är att finanspolitiken, till skillnad från penningpolitiken, har ett brett spektrum av åtgärder att välja bland, beroende på vilka hushåll och sektorer som är mest påverkade av konjunkturförändringarna och vilka fördelningseffekter man vill uppnå. Här finns alltså inga logiska restriktioner som bestäms av antalet styrvariabler.

Finanspolitiken kan dessutom på ett kontrollerat sätt anpassas till de störningar som ekonomin utsätts för. När pandemin drabbade världens ekonomier, valde den svenska regeringen liksom många utländska att subventionera företagen för att undvika den höga arbetslöshet och de konkurser som annars hade blivit fallet. Utgiftstaket höjdes radikalt utan att detta skadade förtroendet för taket som institution. När ekonomierna efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina drabbades av hög inflation, gjordes ingen motsvarande anpassning av penningpolitikens instrument, trots att inflationens grundorsaker var helt externa och inte berodde på ohållbar lönebildning.

Till detta kan läggas att finanspolitiken disponerar över instrument som direkt påverkar dem vilkas beteende man vill påverka, medan penningpolitiken verkar indirekt med finansmarknadernas aktörer som mellanhänder. Det är svårt att undvika att dessa utnyttjar den penningpolitiska regimen för att tillskansa sig vinster på hushållens bekostnad.

En invändning mot finanspolitiken som stabiliseringspolitiskt instrument är att den riskerar att leda till en icke-hållbar statsskuldutveckling, därför att expansiva åtgärder är mer populära än kontraherande (s.k. *deficit bias*). Sverige har emellertid efter 1990-talets reformer en budgetprocess och andra finanspolitiska regler som skapar skydd mot en sådan utveckling. Det finns också en möjlighet till tidsbegränsade beslut av den art som användes i stor omfattning under pandemiåren.

I utredningen föreslås olika lättnader som skulle frigöra ett offentligfinansiellt utrymme. Avgörande för kvaliteten på finanspolitiken är om ett sådant budgetutrymme används för effektiva investeringar i humankapital, infrastruktur etc. Regeringen skulle kunna bidra till detta genom att årligen redovisa en stock av tänkbara investeringar med vidhängande samhälls-ekonomiska värderingar, så att det blir tydligt på vilka grunder prioriteringarna görs. Som föreslås i utredningen kan man också förbereda sådana investeringar administrativt, så att inga onödiga fördröjningar uppstår.

Sammantaget bör man ifrågasätta utredarnas apriori-antagande att penningpolitiken även fortsättningsvis självklart ska vara det viktigaste instrumentet i stabiliseringspolitiken.

Samordning mellan penningpolitik och finanspolitik (avsnitt 8.9)

I utredningen konstateras att penningpolitik och finanspolitik bör samordnas för att de stabiliseringspolitiska målen ska kunna uppnås effektivt. Man föreslår till den ändan ett stabiliseringspolitiskt råd med det finansiella stabilitetsrådet som förebild. Det är oklart vilka effekter ett sådant råd skulle få på den förda politiken. Samordningsbehoven ligger betydligt djupare och kräver mer grundläggande institutionella förändringar (se nedan under Institutioner).

Institutioner (kapitlen 9–12)

Riksbankens ställning

Grundlagen slår i inledningen fast att ”Regeringen styr riket.” (RF 1 kap. 6§), medan den i kapitlet om finansmakten säger att ”Riksbanken är rikets centralbank och en myndighet under riksdagen. Riksbanken har ansvaret för penningpolitiken.” Detta är en uppenbar självmotsägelse. Med den aktiva roll

som Riksbanken tilldelats deltar den högst aktivt i styrandet av riket. Att det då uppkommer samordningsproblem mellan penningpolitiken, Riksbankens ansvar, och finanspolitiken, som är regeringens, bör inte förvåna.

Inflationen blev ett stort problem för industriländerna efter de oljepolitiska kriserna på 1970-talet, och inflationsbekämpning blev ett huvudmål för den ekonomiska politiken. Självständiga centralbanker lanserades inom nationalekonomin som lösningen på problemet, och lagar med denna innebörd antogs i ett stort antal länder.² I Sverige har inflationsbekämpningen satts så högt på den politiska agendan att Riksbankens självständighet till och med har skrivits in i grundlagen (9 kap.). Regeringsformens portalparagrafer ger dock inget stöd för detta. I 1 kap. 2§ sägs:

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa. Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

I ljuset av dessa ambitioner vore det mer motiverat med garantier för arbete och bostad än att ett stabilt penningvärde fick karaktären av överordnat mål.

Det finns empirisk forskning som ger stöd för tesen att självständighet hos centralbanker hänger samman med en lägre inflationstakt och att den också minskar risken för finansiella kriser. Det förefaller svårare att direkt belägga kausalitet,³ men eftersom lagstiftningen ändras sällan medan penningvärdet är volatilt, kan man på allmänna grunder sluta sig till att kausaliteten går från den förra till det senare. Effekten är dock beroende av i vilken politiska miljö centralbanken är inbäddad.⁴

Vad man både i ekonomkretsar och bland andra opinionsbildare i Sverige förefaller ha glömt i den diskussion som föregick riksbankslagen från 1999 är att Sverige har en tämligen unik utformning av statsförvaltningen, i vilken *alla* myndigheter är självständiga. Myndigheterna har en instruktion och ett årligt regleringsbrev som tillsammans beskriver vad de förväntas göra och vilka

² Arnone, M. et al. (2009). Central Bank Autonomy: Lessons from Global Trends. *IMF Staff Papers* 56, 263–296.

³ Se exempelvis Jácome, L.I., Vázquez, F. (2008). Is there any Link between Legal Central Bank Independence and Inflation? Evidence from Latin America and the Caribbean. *Eur. J. Pol. Econ.* 24:4, 788-801.

⁴ Jordana, J., Rosas, G. (2014). When do autonomous banks promote stability? *Eur. J. Pol. Res.* 53, 672-691.

resurser de disponerar. Myndighetschefer utses normalt för en period av 6 år, med möjlighet till förlängning. Full transparens råder i kommunikationen mellan myndigheten och Regeringskansliet.

Om man jämför dessa regler med dem som gäller för Riksbanken, föreligger vissa, men inga avgörande, skillnader. Riksbankens instruktion har status av lag och kan därför bara ändras av riksdagen. Riksbanksledningen utses för en period av 5 eller 6 år av en parlamentariskt sammansatt fullmäktige som utser ledningen. En skillnad är att en myndighetschef kan avsättas av regeringen under pågående mandatperiod, om man av någon anledning är missnöjd med vederbörandes agerande.

Forskning visar att det förefaller vara transparens som är den viktigaste komponenten i de regler som avgör Riksbankens självständighet⁵ men att också riksbankschefens oavsättlighet har betydelse.⁶ Sveriges riksbank har vid upprepade tillfällen fått internationell uppmärksamhet för sin höga transparens.⁷

Sammantaget förefaller det inte föreligga några avgörande hinder mot att Riksbanken skulle sortera under regeringen i stället för under riksdagen. Oavsättligheten skulle kunna behållas, utnämningförfarandet likaså, samtidigt som man bör hålla i åtanke att beslut i riksbanksfullmäktige återspeglar majoritetsförhållandena i riksdagen, liksom normalt även regeringsmakten, så skillnaden borde inte bli särskilt stor. Vinsten skulle vara dubbel: dels skulle man respektera regeringsformens portalparagraf om vem som styr riket, dels skulle samordningsproblemen mellan finans- och penningpolitiken kunna hanteras mer effektivt.

Finanspolitiska rådet

Att som utredarna föreslår inordna Finanspolitiska rådet under riksdagen vore logiskt och helt i enlighet med den ansvarsfördelning mellan riksdag och regering som grundlagen föreskriver. Riksdagen stiftar lagar, regeringen styr, och riksdagen utvärderar därefter om regeringen styr i enlighet med riksdagens intentioner, med Riksrevisionen som sitt viktigaste instrument.

I huvudbetänkandet avvisas ett förslag i bilaga 7 att låta rådet i förväg föreslå hur finanspolitiken ska föras; man vill i stället skapa en särskild nämnd med detta uppdrag. Motiveringen är risken för jäv i utvärderingen av denna politik, som ju avses vara rådets huvuduppgift, vilket är en riktig invändning. Viktigare

⁵ Lim, J.J. (2021). The limits of central bank independence for inflation performance. *Public Choice* 186, 309–335.

⁶ Khan, A.H., Khan, H.A., Dewan, H. (2013). Central Bank Autonomy, Legal Institutions and Banking Crisis Incidence. *Int. J. Fin. & Econ.* 18:1, 51-73.

⁷ Se referenser i not 9 i Thedéen, E., Ett år med den nya riksbankslagen. Anförande 2024-01-18.

är dock att tjänstemannaorgan som ges politiskt inflytande kommer att politiseras. Ett exempel på detta är att Riksbanken för närvarande leds av en f.d. statssekreterare, som dessutom har ytterligare en person med samma politiska bakgrund med sig i bankledningen. En överföring av politiskt inflytande till Finanspolitiska rådet eller en nämnd inom en annan myndighet skulle med hög sannolikhet leda till att det politiserades och att gränsen mellan politik och förvaltning därmed skulle bli otydligare.

Budgetprocess och utgiftstak

Historieskrivningen över budgetreformerna på 1990-talet är som ovan konstaterats bristfällig. De väsentliga delarna av initiativet till reformerna låg utanför riksdagen, i Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO; Ds 1992:126)⁸ och i det reformarbete som följde på förändringarna i riksdagsordningen 1994, inte bara i kompletteringspropositionen 1994/95:150 utan framför allt i rapporten *Fortsatt reformering av budgetprocessen* (Ds 1995:76; denna referens saknas helt i texten). Det var i den sistnämnda som regelverket konkret utformades och motiverades, med ett treårigt, nominellt utgiftstak nedbrutet på utgiftsområden, budgeteringsmarginal, avskaffande av de så kallade förslagsanslagen, redovisning av skatteutgifter (*tax expenditures*), en kraftigt förstärkt rapportering av både utvecklingen under pågående budgetår och uppnådda resultat, m.m.

Vad som ofta saknas i analyser och diskussioner om budgetregelverket, såväl i huvudbetänkandet som i bilagor och den allmänna ekonomiska litteraturen, är de regler som styr statsförvaltningens dagliga arbete – anslagets utformning, prognosverksamhetens ställning, vilken vikt man tillmäter revisionsrapporter etc. Fokus ligger helt på den aggregerade nivån – saldokrav, skuldankare m.m. – som förvisso är viktiga men som inte på egen hand löser den ekonomiska styrningens problem. Den analys som huvudsakligen låg till grund för reformarbetet avvek i det avseendet positivt genom att beskriva också de olika komponenterna i budgetprocessen, detaljerna i ansvarsfördelningen osv.⁹

Förslagsanslagen hanterade i det äldre systemet lagstyrda utgifter som sjukpenning och bostadsbidrag. De utgjorde vid mitten av 1990-talet omkring 70 procent av statens utgifter och var öppna i den meningen att riksdagen godkände utgifterna innan de var kända. Avskaffandet av dessa anslag innebar en kraftig förskjutning av finansmakten från regeringen till riksdagen, eftersom regeringen i händelse av ett befarat överskridande av de beslutade beloppen måste återvända

⁸ ESO är en kommitté och ingår alltså inte i Regeringskansliet, så som det hävdas på s. 264.

⁹ v. Hagen, J., Harden, I. (1994). National Budget Processes and Fiscal Performance. *European Economy* 3/1994, 311-418.

till riksdagen med förslag på hur situationen skulle hanteras. Det medförde också en kraftigt höjd status för prognosverksamheten inom de myndigheter som förvaltade förslagsanslagen, eftersom myndigheterna var skyldig att varsko regeringen om befarade överskridanden. Rapporteringen gjordes månatlig.

Att som utredarna föreslår återinföra 1000-kronorsanslag vore direkt olämpligt.

Budgeteringsmarginalens storlek var i inledningsskedet från 1997 empiriskt grundad på tidigare prognoser och utfall. Utredarnas påstående att stabiliseringspolitiska åtgärder inte skulle kunna hanteras med hjälp av denna marginal är felaktigt (kap. 12). Om man utvecklar regelverket för hur den ska dimensioneras och hanteras, kan detta åstadkommas utan några grundläggande förändringar. En del av de problem man har haft med den praktiska hanteringen av budgeteringsmarginalen kan hanteras med två enkla motåtgärder.¹⁰ För att undvika att utrymme som inte behövts för att möta makroekonomiska överraskningar används till bestående höjningar av utgiftsnivån kan man justera ner marginalen i motsvarande grad, när utfallet från budgetåret föreligger någon månad in på det följande.¹¹ Man kan därutöver, som utredarna också föreslår, förbättra redovisningen av hur marginalen har använts – en redovisning som sedan bör granskas av Finanspolitiska rådet.

Utgiftstakets omfattning kräver svåra avvägningar. När systemet infördes, valde man att inkludera alla utgifter utom statsskuldräntorna; undantaget motiverades av att ränteutgifterna var både höga och opåverkbara i det korta perspektivet. Ett omfattande utgiftstak leder till större osäkerhet och kräver därför en större budgeteringsmarginal. En mycket stor marginal kan förvisso urholka takets trovärdighet som restriktion. Att som utredarna föreslår lägga aktiva åtgärder utanför taket eller justera taket för aktiva åtgärder (avsnitt 11.4) är dock olämpligt. Gränsen mellan stabiliseringspolitiskt motiverade åtgärder och andra ändamål är inte så skarp som detta förutsätter, så det skulle med en sådan lösning skapas möjligheter att lyfta ut utgifter ur den takbegränsade kategorin för att undgå den restriktion som taket innebär. Trovärdighetsproblemet skulle med andra ord bara flyttas.

I bilaga 7 föreslås att utgiftstaket skulle göras *realt i stället för nominellt*. Detta ger en signal om att riksdag och regering kommer att kompensera för inflationen och går därmed tvärsen mot målet om ett stabilt penningvärde. Till skillnad från ett höjt generellt inflationsmål är det dessutom otydligt och bör därför avvisas.

¹⁰ Molander, P., Paulsson, G. (2008). *Vidareutveckling av det finanspolitiska regelverket*. Rapport till Finanspolitiska rådet.

¹¹ *Ibid.*, s. 19-20.

Riksdagens omröstningar (avsnitt 12.2, bil. 8)

I utredningen diskuteras de problem som har uppkommit när regeringen inte har haft en majoritet bakom sig i riksdagen och därför har förlorat omröstningar om budgeten, samtidigt som oppositionen inte står bakom ett regeringsalternativ. Utredarna förordar ett alternativ med inspiration från Danmark och Norge, i vilket en ny praxis för budgetförhandlingar inrättas, så att en majoritet för budgetförslaget kan nås. Det finns ingen anledning att tro att detta skulle lösa problemen i riksdagen, som beror på att inte alla partier i riksdagen utövar tillräcklig självdisciplin och inte respekterar etablerad praxis. Tvärtom skulle tydligheten i finanspolitiken minska och utrymmet för strategiskt eller manipulativt uppträdande öka. Det ligger med nuvarande system helt inom möjligheternas ram att partier som tillsammans representerar en majoritet och som förhandlar om en budget driver denna förhandling så långt att enighet nås om budgeten.

Utredarna diskuterar också möjliga förändringar av riksdagsordningen som skulle kunna bidra till att minska problemen, såsom en avslutande omröstning för eller emot det segrande förslaget och därutöver en uppdelning av nuvarande budgetomröstnings första steg i två. Det finns emellertid en enklare förändring som skulle öka disciplinen i riksdagens omröstningar och samtidigt återupprätta en tidigare praxis. I den metod för omröstningar med flera alternativ som tillämpas i riksdagen, så kallad successiv elimination, har praxis tidigare varit att den som förlorar i tidiga skeenden av förfarandet lägger ner sin röst i de senare skedena. Med en sådan ordning har även en minoritetsregering goda möjligheter att få igenom sin budget.

Problemet är att denna praxis inte längre respekteras; partierna röstar flera gånger, och kan välja att rösta strategiskt emot sin övertygelse för att maximera sitt inflytande över utfallet. En lösning som kan reducera de aktuella problemen vore därför att stadfästa den tidigare praxisen i riksdagsordningen, så att ledamöterna endast får rösta på ett alternativ. De mindre partierna får då välja mellan att gå fram med egna förslag, och därmed bidra till att ett budgetförslag som inte har en majoritet bakom sig ändå segrar, och att ansluta sig till ett förslag som har ett bredare stöd. I det senare fallet kan man i röstningsförklaringar presentera vad man hellre skulle ha sett, om man inte av taktiska skäl hade valt att rösta som man gör. Detta skulle med all sannolikhet öka symmetrin mellan vilka man accepterar som regeringsbildare och vilkas budget man kan tänka sig att acceptera. Denna ordning har också fördelen att den successiva eliminationen blir överflödigt; det räcker med att man röstar om förslagen i tur och ordning och väljer det som fått flest röster.

Oberoende av detta kan man överväga att göra omröstningen tvingande, det vill säga att göra det omöjligt för en ledamot att avstå.

Finans- och penningpolitikens parametrar

Saldomål och skuldankare (avsnitten 11.2 och 11.3)

Utredarna rekommenderar ett saldomål på – 0,5 procent av BNP, vilket framstår som återhållsamt mot bakgrund av de antaganden man i övrigt gör om den makroekonomiska utvecklingen. Med kända samband mellan underskott, tillväxt och långsiktig skuldsättning skulle ett högre underskott kunna försvaras. Om man därutöver tillåter sig en högre inflationstakt än den som tidigare gällt, ökar utrymmet ytterligare.

Det som avgör kvaliteten på finanspolitiken är som ovan konstaterats hur det ökade budgetutrymmet används, inte decimalförändringar av saldomålet.

Inflationstakt (avsnitt 5.4)

Utredarnas förslag om en mindre rigid tolkning av riksbankslagens inflationsmål är välmotiverat. Den uppmärksamhet som hittills har ägnats förändringar på någon tiondels procent av inflationstakten förmedlar en bild av exaktheten i styringreppen som saknar grund. Som utredarna konstaterar är det rimligt att tolka tvåprocentsmålet genomsnittligt. Man skulle kunna ange ett intervall på exempelvis 1 till 3 procent, med förberedande åtgärder utanför intervallet mellan 1,5 och 2,5 procent.

En sådan förändring kan göras unilateralt. En väsentlig höjning av det genomsnittliga målvärdet kräver däremot, som utredarna konstaterar, samordning med andra länder.

Beslut i ärendet har fattats av Gustaf Arrhenius, professor i praktisk filosofi och vd för Institutet för framtidsstudier. Föredragande i ärendet har varit Tekn. dr Per Molander, affilierad forskare vid institutet.

Stockholm, 15 maj 2024

Gustaf Arrhenius
Vd, Institutet för framtidsstudier